

НАРОДНЫ НОВИНКЫ

КУЛЬТУРНО-СПОЛОЧЕНЬСКИЙ ТЫЖДЕННИК РУСИНІВ СР

р. XVII

ч. 49 – 52

19. декабря 2007
ціна 6,- Ск

Христос раждаєт ся!

Дорогы братя і сестры!

В єдній рождественній пісні ся співать:

*Славимє свята великы,
россвітили ся стромикы,
люде молоды і стары
находять під нима дары...*

Наісто рождественны свята суть про нас, вышитых хрістіян без розділу віры, великим торжеством, бо приходить на світ Тот, котрый дає світу того, што люде найчастіше страчають – ласку ку свому ближньому, ласку к Господу Богу, покой у душі, в родині, зростаня в честнотах... То суть дары, котры потребуєме найвеце в нашім каждоденнім жывоті.

Христос ся народив на тот світ в худобі, на соломі – в яслях, як вигнанець, но в родині повній ласки, покою. Чоловік много раз в жывоті зазнавать ситуації безнадії, покоріння, пониженія, непорозуміння. Так то было і з малым Ісуском і єго родиню. Но кідь ся є о кого оперти, кідь ся є з кым поради, кідь є хто помочи в тяжкій ситуації, упокоїти, погладити, тогды і мы зазнаваме таку родину, як мав Ісус Христос.

Добра родина є великим даром, котрый чоловік може дістати при народженію. Найдти порозуміння і ласку у свого отця, зажити того велике материнське серце, яке все ся хоче роздавати, є наісто цінніше, як вышиты дарунки під ялічков.

В єдній основній школі дістали школярі задачу – накреслити образ Господа Бога. Кідь пришов за нима отець духовный, жебы посмотрив їх вытворы, діточки му з великов радостев указовали, што накреслили. Єдно дівча накреслило Господа Бога як старого дідка, який ся сховав за хмарами, другый дітвак накреслив Господа Бога як Супермана. Найліпше зо вышкых ся подарив образик дівчатку, котре го так окоментовало: „Не знам, як вызерать Господь Бог, так єм накреслила свого нянька...”

Дорогы отцёве і мамы! Кідь ся будуть вашы діточки позерати на нас такыма очами, як тото споминане дівчатко, то знайме, же сьме добрым прикладом хрістіаньской родины і не забываєме нашым діточкам вказовати як треба жыти – особным прикладом. А тото, што мы робиме днес, то раз будуть робити нашы діти, так они будуть годувати своїх потомків...

Як жыли першы манжеле-хрістіане і як вызерала хрістіаньска родина, описує історик Тертуліан: „Вєдно ся молять, вєдно постят. Почують ся, напминають і підпоруть єден другого. Вєдно ідуць до церкви, вєдно приступають к столу Господа. В смутку і в пронаслідованю, в жалю і радостях тримають вєдно. Навіщівляють хворых, підпорують худобных, дають милодары, притомны суть на св. Службі Божій, каждый день ся молять і не ставляють ся єден другому до дороги. Перебігають ся в ославі Бога. Тото видить і чує Христос, і такых обдарує своїм покоєм...”

Так бы мав вызерати жыток каждого з нас – ці в манжелстві, або мімо нєго. Нйяй новонароджений Ісус обдарує вышитых нас подарунком ласки, покоя і радости, а мы тоты Божы дары будеме шырїти далє – в наших родинях, церквах і мімо них.

о. Владимир ПАНЧАК, грекокатолицький священник в Ольчі

*В Божій благодати, здравю і щастю
прожыти святкы Рождества Ісуса
Христа і вышитко найліпше в новім
році 2008 желать своїм читателям,
передплатителям, дописователям і
добродителям*

коллектив редакції Русин і Народны новинкы

„Час радости, веселости світу настав ныні...”

Зась суть ту красны і духовны свята Народжіня нашого Спасителя Ісуса Христа. „Час радости, веселости світу настав ныні”. Так співаєме в наших храмах і дома. Лемже не вышиты переживають таку велику радость. Многы суть в духу далеко од того, што ся стало перед веце як 2000 роками у Віфлеємі. Суть далеко од того, што бы мало быти в душі віруючого чоловіка.

Чують непокій, бо собі не нашли час заставити ся, пороздумовати і схылити ся к животодающему жрідлу Божой любви, котра слабого підкріплює, хворого лічить, а бідного збогачує. Не нашли собі час, бо ся дали нести выром сучасности. Наганяєм ся за поминутельными річами в надії, же якраз уж лем тото їм хыбить ку щастю і покою.

Кідь досягли свій ціль, збачили, же властно щастя мали на досяг руки, але якось їм утекло. Потім збачили далший ціль, далшу фатаморгану, а днес видять, же ани богаты дарункы, ани ріствяна ялічка, ани перфектна ліжовачка на горах не наповнила їх споловины порожні души.

Є то так зато, бо душа потребує духовну траву, наповнену любовю к Богу і ближньому. Без той любви не мож досягнути то, за чім душа тужить.

Задумайме ся над собов, за якыма цінностями хочеме їти. І чім ся кормиме, конзумом, снажінєм выжити ся, або любовю – службов Богу і ближньому.

Добром, вдяка котрому духовно ростеме і розділюєме радость ближнім? Выбераме сі фатаморгану, або цінности, котры нашов службов ближніх потішать а нас духовно збогачать?

Добров мірков праведности к нашому ближньому суть ай тоты, котры невинно, або ай своєв винов, ся дістали до тяжкой животной ситуації а днес може суть ай „на улиці”.

Спробуйме ся задумати, як бы сьме їм могли помочи. То, же сі дану ситуацію може самы завинили, не є аж таке важне. Тадь ай з нима ся стожноє Христос, кідь говорить: „Бо голоден єм бы, а дали сьте мі їсти; мав єм жажду, дали сьте мі пити... што-небудь сьте зробили єдному з тых моїх наименьших братів, мені сьте зробили” (Мт 25, 35 – 40).

Не забывайме, же мы ся тыж провинили, а Господь Бог нас не охабив свой судьбі, але послав на світ свого єдинородного Сына, жебы ниhto, хто в Нєго увірить, не загинув, але мав вічний живот (Ин 3, 16). Кідь Отець на небесах і Єго Сын так люблять світ. Ці ай мы не маме любити грішники, з котрыма ся Божий Сын в їх біді стожноє?

Приставме ся коло факту, же в часі народжіня Ісуса Христа, подобно як мы, люде ся поважовали за цалком слухных а по цілоденній тяжкій роботі потребовали сі оддыхнути. Потребовали мати свій

домашній покой, котрый сі заслужили, а зато, кідь старый Осиф з Марієв заклєпали на їх двері і просили, жебы їх переночовали, а з такзавных обєктивных причін їх послали далє, также місто про народжіня Богочоловіка Ісуса Христа ся нашло лем за містом, під стріхов, де пастырі на ніч зганяли свое стадо. Так ся проявила людська нечувствительность, але ай невысловна Божя любовь к людству. Сын Божий пришов, жебы нас научив своей безграничной любви.

А днес тот Христос клєпкаты на двері наших сердець, жебы в них, в наших домах і в цілім обществі настав покой, зміріня, охота помочи тым, котры суть в біді.

Сьме схопны ся над тым задумати і охотны зробити дашто прото, жебы сьме виділи народженого Христа нелем на красных іконах, поштовых картках і обходных рекламах, але ай в наших сердцах, котры Рождество Христове напрямило к хотіно не брати, але давати?

Істоту, ці ся зродив у нашім сердцю Ісус Христос, будеме мати аж тогды, кідь переживаєме тоту правду, о котрій, подля слов апостола Павла, Христос говорить: „Благословеніє є давати, як брати” (Ск 20, 35).

Прот. Мілан ГЕРКА,

Православна церьков на Словенську

БЫТИ РУСИНОМ НЕ Є МІНУС, АЛЕ ПЛУС

На бісіді з кленовскими школярами

Кідь выйде писателєви нова книжка, то як кібы ся му народила дітина. А тоты, што суть обдарованы писательским талантом, наісто мі потвердять, же найтяжше є писати про малу дітвору, може зато ся книжки про діти не родять у такой фреквенції, як література про дорослых. О то векша є радость писателя, кідь по днях, тыжднях і місяцях работы книжка выйде а тоты, котрым є адресована, єй приймуть із радостев і спонтанностев, так, як то лем діти знают проявити, бо діти суть прямы – будь ся їм дашто любить, або нїт. Такой то дадут знати.

Думам сі, же автор **Штефан Сухий** може быти із своєв найновшов книжков стишків, котрій дав назву **Слон на Кычарі**, максіально спокойный. Єй премєра-презентация в **Основній школі в Кленовій, окр. Снина**, ся выдарила на сто процент. Діти были спонтанны, слухали і такой коментовали а, самособов, хотіли ся вказати і они, зато режія бісіды ся творила прямо на місці. Поміджі стишкы, котры читав сам автор – Штефан Сухий, і приповідкы, котры представила писателька **Марія Мальцовска**, старшы дівчата ся осмілили і выступали із своїм репертоаром співанок, з котрыма выступали на Маковицькій струні і на других співацькых конкурзах. Збачили сьме ту пару співацькых талантів, о котрых іщі наісто будеме чути. Видить ся, же нелем наша русиньска місія збогатила

кленовских школярів, але і они збогатили вышитых нас, котры сьме пришли з далекого Пряшова однести до їх школы кус русинства. Было то добрі, бо нелем школярі, котры іщі мімоходом красно комунікують по русиньскы, але і їх учителькы – Словачкы (або то не были Словачкы, лем пословакизованы Русинкы?) збачили, же Русины то не суть лем стародавны співанкы наших предків, але же ся маме чім запрєзентувати. А же сьме їх заінтересовали, о тім свідчить і факт, же такой на бісіді єдна пані учителька мала інтерес о приповідкы авторкы Марії Мальцовской, котры хотіла переложити до словенського языка і схосновати їх на драматизацію.

Самособов, кідь перейдеме таку довгу драгу, нашым цілєм є і бісідувати з директором школы і просондовати можности выучованя русиньского языка і культуры на даній школі, главно кідь збачиме, же на то суть добры можности, то значить – учитель, охота дітей і родічів, але і захована русиньска комунікація у школярів. З бісіды з пані директорков **Аннов ФЕДОРКОВ**, але і зо старостом села **Душаном ГІРЧОМ** сьме ся дізнали, же така можность бы ту была.

Властно, ситуація в Кленовій є подобна, як і в других русиньских селах. Родічі дітей пожадують, жебы ся учив англійський язык, бо тот буде школярем потрібный в далшій штудію, але і в жывоті, но а школа

не мать з чого такого учителя заплатити, бо мають німчінаря, а тот бы в такім припаді стратив роботу. По селах люде суть іщі все солідарны, і хоць бы як тяжко было, пропустити чоловіка лем так з работы, а іщі наведе, кідь є то свій чоловік – із села, не є так легко. Пані директорка наведе мать у своїм колективі і учительку, котра бы могла учіти англійський язык, но затля го учить лем як неповинный предмет, жебы холем пару школярів могли успокоїти.

Ту уж є але тиск нелем з боку родічів, але і з боку міністерства школства, бо од наступного школьского року буде мушена каждая основна школа забезпечити выучованя двох чуджіх языків, самособов, при тім істім обємі фінанцій. Зато сьме пані директорці дали пропозицію – **стати ся народностнов школом, што бы їм принесло і векшый обєм фінанцій**. Діти ся зачнуть учіти азбуку, котру по новембровій революції так одмітовали, але вдяка тій азбуці бы могли заплатити і учителя англійського языка.

Мать то свою логіку, але тоту логіку мусять в першій ряді порозуміти родічі школопопвинных дітей і збавити ся предсудків. Предсудків односно азбуки, але і чутя меншецінности односно властной ідентиты. Вірьме, же выиграють тот бой самых із собов на свій властный хосен і порозумлять, же быти Русиним не є мінус, але плус.

Кветослава КОПОРОВА, фоткы А. З.

• Погляд на участників акції у Кленовській основній школі: (верхній ряд зліва) директорка школы А. Федоркова, методік русиньского языка і писатель Ш. Сухий, публіцистка і писателька М. Мальцовска, новинарька і асистентка Одділіня русиньского языка і культуры Інституту регіональных і народностных штудій Пряшівської універзиты – К. Копорова, (долов зліва) у вєстібулї на бісіді ся зышли вышиты школярі зо своїма учителями, міджі нима была ай декламаторка і барз успішна співачка Вероніка Кучмашова, а наконєць ся під рождественнов ялічков з писателєм Ш. Сухим на памятку сфотографовали вышиты декламаторкы школы, котры были на конкурзі Духновичів Пряшів: Я. Петроваєва, П. Кобанова, А. Баницька, М. Коселарова, В. Вакулічова, В. Кучмашова і М. Кобанова.

• *Главными протагоністами другої частини семінара Языкова культура і языкова норма в русиньскім языку, котра служила главно практичним поуживателям того языка в говореній подобі – русиньскым учителям і новинарям, главно радія, были доц. ПгДр. В. Ябур, к. н., і ПгДр. К. Копорова.*

Міджінародна русиністична конференція о А. Павловичови

В пензії Музейний сад 1. – 2. декабря 2007 року в Сейпгаломі, котре є частів міста Шаторалауйгель в Мадярьску, одбыла ся міджінародна русиністична конференція о жыоті і діяльності Александара Павловича (1819 – 1900), визначного русиньского народного будителя, поета, публіцисты і фоклористы. Конференція ся одбыла під патронатом Др. Ференца Одора, председы Боршод-Абауй-Земліньской жупы і приматора міста Шаторалауйгель Петра Самошведія. Організаторами акції были: Др. Тібор Міклош Поповіч, к. н., председ культурно-освітнього общества Будителі і директор Русиньского научно-выскупного інституту в Будапешті, Др. Тібор Уяцький з Мішколца, председ Русиньской меншиновой самосправи, Міклош Чічварі, председ Русиньской меншиновой

самосправи в Шаторалауйгелю. К сполуорганізаторам належала і Земплінська телевізія К. Г. Т. в Шаторалауйгелю і Грекокатолицька парохія міста Шаторалауйгель.

На конференції взяли участь такы лекторы, як: Василь Іваник з Переїни, ПгДр. Станіслав Конечні, к. н.,

У БРАТІВ-РУСИНІВ

історик Сполоченьсконаучного інституту САН в Кошіцях, ПгДр. Габрієл Секель, парох-протопрєзбітер Пряшівской грекокатолицької єпархії, Др. Тібор Міклош Поповіч, к. н. з Будапешту, Мгр. Гаврііл Бескид, Інж. Рудолф Павлович з Пряшова, Інж. Димітрій Крішко, Мгр. Петро Крайняк з Пряшова.

Лекторы у своїх выступлениях розаналізовали жыот і силу літературной творчости Александра Павловича, його мотивы і його приклад про швыткы віковы категорії русиньской громады. Позитивно треба квітовати тот факт, же організаторы ся взяли за тоту проблематику першыраз по паді комунізму в Мадярьску. Організаторы твердят, же мало-хто в Мадярьску знає о тім, хто був Александер Павлович і што він написав. Почас конференції прозвучали окремі лекції ай стишки поета, як і новы факты з родоустрою того визначного будителя Русинів.

Міджі позітивами роботы організаторів треба спомянути і акції, які были зорганізованы в тім році, а то святкування 150 років од народжіння Еміла Кубека в Гомродю, одкрыта табы епіскопови Йосифови Гаганцєви у Віслі, і послідня конференція писвячена далшій дуже цінній темі – жыота і творчости А. Павловича, котра є в кождім часі актуална. Шкода лем, же на акції не взяли участь дакотры представителі інших русиньскых меншынових самосправ у Мадярьску, студенты середніх і выскух школ. Такы конференції бы ся мали частіше одбывати, а то за підпоры інших русиньскых обществ і фундації.

Конференція была інспіративна і про Русинів Пряшівщины. Было повіджене, же на Павловичовім намісто в Пряшові мож бы было іншталоувати памятку вызначному культурному діятелєви А. Павловичови, а в парчіку – монумент на підставці, як і інші пропозиції.

Цілім конференції было оцінити жыот і літературну роботу А. Павловича, ближе познакомити мадырьску русиньску громаду з єдним з найвызначнішых будителів Русинів Пряшівщины в другій половині 19. ст., котрого называли „маковицькым соловєм”.

Мгр. Гаврііл БЕСКИД, Пряшів

• *Главны участници научного семінара в Сейпгаломі, части мадырьского міста Шаторалауйгель, котрых привітав і мав реферат главної організатор акції – Др. Тібор Міклош Поповіч, к. н. із Будапешту. Фотка: П. Крайняк, мол.*

А. Павлович і Руси́ны на Слова́кії в другій половині 19. ст.

(Реферат із міджінародной научной конференції *Жыот і творчость Александра Павловича (1819 – 1900), визначного русиньского народного будителя, поета, публіцисты і фоклористы*, 1. – 2. декабря 2007, Шаторалауйгель, Мадярьско.)

Кідь історіи споминають навизначнішых народных будителів і найвызначнішых представителів русиньского народного руху 19. ст., в першій трійці ся, справляла, споминать мено **Александра Павловича**. Чом є то так, кідь А. Павлович не був політиком формату А. Добрянського, ці організатором культурного жыота Русинів типу Александра Духновича. Подля нас, причінов такой выскуй оцінки, є главно то, же А. Павлович все активно і отворено реаґовав на визначны політичны і сполоченьскы зміны і на швыткы акутны проблемы Русинів в Угорьску. Окрем того, нарабляв з таков зброєв, з котров найліпше знав: з поезіов в языку русиньского народа, міджі котрым пережив цїлий свій жыот.

Народив ся 19. септембра 1819 в селі Чорне при Бардіові (днесь Шаріське Чорне) як пятый хлопєць, а наймолодший в сімчленній родині містного барз облюбеного грекокатолицького священника. Кідьже барз скоро осиротів, властно ціле дїтство і молодость прожыв і своєї родины в Галичі, і в брата Йозефа в селі Комлоша (теперь Хмелєва) при Бардіові. Свої штудії абсолвовав у Львові, Бардіові, Мішколці, в Яґрі, Тырнаві, также жив у польській, німецькій, мадырьській і словенській среді. Всягды ся їмив, і кідь, подля властного жывотопису, найліпше ся чув міджі Словаками в Тырнаві. Якбач го притягла штуровска ґенерація, котра ся анґажовала в народнім русі. В тім часі іщі не був свідомым Русиним, а з азбукув ся спознав аж почас штудій теолоґії.

О його народній ідентіті, якбач, вирішили тричіне перебивавня в Пряшові, де ся спознав з А. Духновичом як храненець єпископа Гаганця, ся наповно залучів до літературно-культурного жыота тогдышнього центра русиньского народного руху в Угорьску. В 1848 році був высвячений за священника, робив у єпископській канцелярії, а по революції дістав понуку стати ся ґімназіальным професором в Кошіцях. Вырішув робити на культурно-націоналнім полю прямо міджі русиньскым народом.

Образно повіджене, ішов у слїдах А. Духновича. В дїтстві А. Павлович жив у свого брата у Хмелєві, де передтым коротко був священником А. Духнович. В 1850 році Павлович дістав ай його бывшу фару в Біловєжі, де потім зівстав 13 років. Од р. 1864 аж до смерти в р. 1900 був справцєм парохії у Свіднику.

А. Павлович уж почас штудій ся інтересовав жыотом русиньского рольника в першій половині 19. ст., його бідов, одсталостів і безнадїєв, в котрій жив. Свої чутя высловив в поємі „Став бідного селянина за часів урбарьского підданства”, котру написав іщі в р. 1847. На розділ од інших особностей Пряшівської єпархії, позитивно прияв угорьску революцію, а главно зрушіння підданства. Може ай зато приход руськой армады ґенерала-князя Паскевича не привітав аж з таков славов, як інші русиньскы патріоты. Може ай розумів, же через руське самодержавіє путь Русинів к слободі не веде.

Бахів абсолутізм приніс про угорьскых Русинів новы проблемы. Указало ся, же зрушіння підданства ани здалека не вирішило бідный став русиньскых селян. Тыкало ся то лем урбарьскых підданных, а на северо-выходній Словакії было много куріалных, індустриалных і договорных підданных, котры ся з підданства мусили выкупити за властны грошы. Аґрарным законом з року 1853 штат перебрав часть повинностей в тім напрямі, але за помощью комасаций і сегреґаций припустив значны невыгоды про дрібных рольників в порівнаню з великыма землевладельцами.

А. Павлович на ситуацію такой реаґовав байкама, котрыма критізовав возникнувшу ситуацію. Тій темі зівстав вірний ай в дакотых стишках, котры публіковав в галицькых часописях „Зоря галицька”, „Галичанин”, „Слово” і в польськым часописі „Zwiazdka ciešnin’ska”. Інтензивно у своїх стишках, але і в публіцистичных статях боївав проти перешкод в розвою русиньского народа, т. є., проти масовой неґрамотности. В Біловєжі, де не была школа, сам добровольно учів діти у фарьській будові. Темі освіті дїтей присвятив ай свою єдину збірку стишків, котра вышла за його жыота: „Пісник для маковицькой руськой дїтви”, котра вышла в Пржемышлі в р. 1860.

Роки тзв. провізорія (1860 – 1867) значіли і возник новых проблемів. Мадярьска шляхта і урядники, котры в попередніх роках віденьскым двором были позбавлены функций, а на їх місце были прияты особы німецькой, чеськой, а дакус ай русиньской народности, зачали ся поступно просаджовати у штатній і громадській справі. (Закінчіня на 5. стор.)

Занимали ся устнов подобов русиньского языка на Словеньску

14. декабря 2007 року была друга часть семінара під назвов *Языкова культура і языкова норма в русиньскім языку*, котру приправив Інштїтут регіональных і народностных штудій Пряшівской універзіты.

Перша часть научного семінара была 27. – 28. септембра 2007 і мала міджінародный характер. Ёго участници – языкознателі, але і учителя ОШ і люде, котры нарабляють з русиньскым языком ці уж в устній або писаній подобі зо Словеньска, але і споза границь, представили дакотры проблемы, з котрыма ся стрічають у своій практиці. Заєдно были назначены конкретны візі, як дотеперь скодіфованы варіанты „скапчати” до єдиной, цілорусиньской нормы – *коїне*, котра бы мала быти сполочнов про швыткы державы, де жыють Руси́ны, так як то было плановане на першій языковій конґресі у Бардіовскых Купелях у р. 1992.

Друга часть споминаного семінара была заміряна лем на словенський варіант русиньского языка – а то на його устну подобу. Зато ся ту зышли учителя русиньского языка, але і тоты, котры хоч не учать русиньский язык як предмет у школах, але приправлюють русиньскы діти на вшелякы конкурзы – у співі, у декламації і т. д. Участниками были і редакторы русиньского высланя радія *Латрія*.

Три рефераты лекторів доц. ПгДр. Василя Ябура, к. н. і ПгДр. Кветославы Копоровой наїсто были приносными главно в тім, же векшына з участників ся русиньский язык учить „за походу” і не суть професіоналами-русиністами. Зато сі реферуючі приправили тематіку лекцій таким способом, же розаналізовали найчастіше порушованы нормы у высловности і на конкретных прикладах вказали, як справно высловлєвати нелем ґрупы споїнь гласных і согласных в єднотливых словах і словных споїнях, але і де класти в єднотливых словах притиск, жебы то было справно – подля нормы, были їм высвітлены і зміны в правилах, котры вступили до платности од 1. 9. 2005 року.

Такы семінарі мать інштїтут в плані організовати сістематично і поступно приправлєвати темы нелем з области фонетіки, але і морфолоґії, лексікології і синтаксісу, жебы поуживателі русиньского языка (холом тоты, што з ним нарабляють на професіоналній уровни) выступали як професіоналы, жебы знали хосновати справны слова, справны конштрукції речінь, жебы їх язык був култівованный.

К. КОПОРОВА, фоткы А. З.

НИКОЛАЙ БЕСКИД І ЁГО ОДКАЗ ПРО ПОТОМКІВ

(Із выступу ПгДр. Миколая Ксеняка на научнім семінарі о Н. Бескидови 13. октября 2007 у Пряшові.)

Оцінюєме діло визначного русиньского діятеля, котрый ся заслужив о упевніня русинства, о шырїня материньского слова, віры наших предків, діятеля, котрый присвятив свої силы на здыоты штатных прав Русинів, чоловіка, котрый выдавав книжки і за властны грошы, чоловіка, голос котрого звучав і в Америці. Кібы так днесь ожив наш будитель! Як бы реаґовав на тот світ? Наїсто бы мав радость з того, же Руси́ны пережили наперек швыткому і швыткым доднєсь (наперек тому, же наша народность была в 50-тых роках заказана, Грекокатолицька церковь зліквідована, єй священници пронаслідованы, арештованы, мучены...). В Словакії є офіційно узнана народность „Русин”. Руси́ны ся можуть в школах учіти свій материньский язык, свої права здыоты і Грекокатолицька церковь, маме свої новинкы, часописы, театр, дістаєме фінанчну підпору на выдаваня книжок, учебників про школы...

Потішыло бы Миколая Бескида, же по ніжній революції – главно заслугов Русиньской оброды – зактівізовали ся до жыота нашы Руси́ны, подобно і Лемкы в Польску, Руси́ны в Мадярьску, на Україні, в Румуньску, Чеській републіці, в Сербії, Хорватьску, Америці і в Канаді. Вказало ся, же нас не є аж так мало... Возникнув Світовий конґрес Русинів, котрый робить добре діло на хосен швыткых Русинів.

Потішыли бы Миколая Бескида спомянуты, але і неспомянуты успіхы, котрых было немало. Но по тых швыткых позітивах, нашов бы Миколай Бескид і много неґативного. Засмутила бы го превелика біда, економічна заосталость северовыходного Словеньска, штатістичны даны о незаместности, о гляданю работы по Чехах, Німецьку, в Америці.... Зясь лем приходить бідному Русинови, так як то было в минулости, одходити за работов до далекого світа.

Не міг бы ся Миколай Бескид позерати ани на нашу неєднотность. Наїсто бы глядав причіну, чом нашы здружїня, організації, общества... каждый тягять за свій конець і каждый у свій бік. Розобіло бы Миколая Бескида серце, кібы зраховав нашы школы по сєлах і містечках, а наїсто бы ся і росплавав, же нашы школярі ся намісто материньского, учать словенський язык, же на годинах історії не чути ани слова о Русинах і їх історії. Днешні школярі перфектно докажуть выменовати фотбалістів Баєрну Мнїхов, з рукава высиплять мена гокєїстів Бафала, або цалком точно знають, кільки раз є розведжена анґліцька телебріта, але – ніч о Балудянськїм, Духновичови, Ставровскім-Попрядови...

Хопив бы ся наш Миколай за голову, не увірив бы, же по многих наших сєлах одправляють Службу Божу по словеньскы. Чудовав бы ся думаню владыкы, котрый „сыпле попіль на голову” тым, котры обґаюють материньске слово, русиньскы обряды і традиції. Чудовав бы ся: тадь мы одразили мадырязіцію, переконали законы Апонія, дїктатуру Александра Баха, пережили тоталну ліквідацію русиньской народности і Грекокатолицькой церкви у 50-тых роках, а теперь то!?!???

Не вірю, же Н. Бескид бы ся в тій ситуації vzdав. Наopak, радїкално бы рішыв спомянуты проблемы, бо не было в його натурі од проблемів утікати, а то ани тогды, кідь „татічєк Масарік” не дотрїмав обіцяня, што ся тыкать народностных прав Русинів у першій ЧСР. Миколай Бескид бы нам порадов не змірити ся з таков реалітов і наповнєвати свої народностны права, котры суть закотєнены в Уставі СР. Порадов бы нам наїсто і скінчіти свої жабычо-мышачі войны, перейти од корчмовых спєрєчань і зачати уж конечно сполупрацовати ведно на возроджїню нашого народа. Тыкать ся то швыткых – нелем людей з культурно-народностного жыота, але і докторів, інжїнірів, штудентів, родічів, учительів, священників... Тыкать ся то каждого з нас, бо передаваня одказу наших предків наступным поколіням є нашов святов повинностєв.

Оправа

В минулім ціслі новинок (45 – 48/2007) у статі *Ансамбель без мєна* на стор. 6 під фотков было уведжене неправильне мєно: *намісто Александер Симко має быти правильно Іван Кіндя. Просимє автора і читателів перебачити.* Редакція

поздравління русинів на 2007 рік

поезія • проза • витварне уменя

чісло 4

Написав роман у віршах – Русиніада

Середнєшкільський професор у пенсії **Михал Павук** (нар. 20. 9. 1925 в Королєві над Тісов, Севлюського окресу на Підкарпатській Руси, в тогдышнім Чеськословенську) жыє і творить у Братіславі. Ёго твори сьме публіковали на сторінках *Русиньского народного календаря на 2001 рік*, в зборнику *Муза спід Карпат* і в других, в *Народных новинках* сьме за нёго писали при ёго 80-тых народенинах (НН 35 – 41/2005). Михал Павук і наперек свому віку пише дале, а то нелем по русиньскы, але і по руськы, чеськы, словеньскы, українськы і по мадярьскы. Тоты вшиткы языкы Русин мусив знати, а то в залежности од того, як ся посували границі Підкарпатської Руси, сучастёв котрых держав она ся поступно ставала. Ёго думкы, котры передавать у своїх віршах, суть сконцентрованы на рідний край, на ёго красу, богатство, традиції, якы все лем, подля нёго, выужывали чужды люде. Авторowi доднесь не вышла ани єдна властна книжка, што є на шкоду. Теперь выбераме пару поезій із роману у віршах *Русиніада*.

К. КОПОРОВА

Михал ПАВУК

Родный краю, Отчизно!

Ой, ба чому усе тягне
Родный край до себе?
Ой, ба чому думкы думам,
Отчизно за Тебе?!

Много раз, хоць як думаю,
Тебе споминаю:
Із недолёв, із смутками
Тебе величаю!

Та ба чому вірю в Тебе,
Краю мій, Отчизно?!
Та ці могу не любити
Тебе, дідовизно?!

Ідеш у світ – на всі боки..
Пройдуть довгы роки..
Родный край до себе тягне, –
Будеш споминами жыти,
За родным краєм тужыти.
І душа... – забagne!

Треба іти, дуже тягне,
Отчизно, до Тебе.
Так приросли душа й сердце,
Як быти без Тебе?!

Вертаєш ся, споминаєш,
Ідеш і глядаєш,
Де што было... ..і уж знаєш,
Што ся де змінило.

Ой, та чому просить й кличе
Отчизна до себе?!
Бо приросли душа й сердце,
Не дасть ся без Тебе.

Історична Отчизна Русинів

Послі привандрованю кочовых
Племен старых Угрів,
Монгольских кочовників
І других племен
І поступного насилного позавчачованя
Історичной Отчизны Русинів
В югозападній Руси,
В централній Европі,
Не было такой державной сїстемы,
Котра бы не кривдила в правах,
В соціално-економічних і других
областях
Автохтоном, корінным жытелям,
Не покоряла і не притискала бы
Русинів, Руснаків, Рутенів,
Карпатской котлины автохтонів.
Корінных жытелів частей і регіонів
Югозападной Руси
І представителів других народів.

Захватницькы покорительны силы
Як в минулости, і днесь
Хотять підрядити іншы народы,
Діктовати свою волю міцных.
Обходять історичны факты,
Роблять недостойны крокы,
Чісту правду таять.
Себе лем хвалять і прославляють
Як висококултурных, высокорозвинутых
Представників честных народів
І людства цілого...

Якы наслідкы зношають підкорены?
Присвоили сї їх цінности,
Окуповали, розділили, ізолювали..
Соціално, економічно
І політично знеужывали ...
Бесприкладны нелюдськосты,
Біда, нещастя, покорёваня,
Беззаконности, порабощованя.
Бездушна експлуатація,
Насилна денационалізація,
Суды, арешты, убивства,
Неконежны кривды, лукавства!

Осиф КУДЗЕЙ

Рождественна пісня (Колядка)

Радуйме ся ведно, сестры і братя,
бо знова настала Ніч тиха, свята,
Всягды з уст дорослых і з уст дітиньскых
звучать нам колядки – красны,
русиньскы.

В наших душах світить преясна зоря,
віфлеємске світло сердца отворять.
Вшиткы хрістіане по селах, містах,
славлять день Рождества Ісуса Хріста.

І мы го попросьме, ный нам з высоты
поблагословить дні прекрасны тоты –
ний ся злоба стратить, як вітор з поля,
ний в сердцах зістане все добра воля.

Ный в холодній зимі любов нас гріє,
подьме до храму на Повечеріє,
возьмийме сї приклад із мудерців трёх,
ний видять „Іроды“, же з нами є Бог.

Боже Дітя несе любов каждому,
несе ся з колядков з дому до дому.
Не заперай двері, отвори сердце й вірь –
Божий Сын приносить твой души мир.

У Сиготі, у болоті... (Протестсонг із історичного роману Русиніада)

... У Сиготі, у болоті
Гускы гаґотали.
Они ведно з вбиваныма
Русинами, Руснаками
І другыма народами
Бурно протестовали!...

... Як з гусок стікать вода,
Так ный стече із Русинів,
Руснаків, Рутенів,
І других честных народів
Всяка неволя й біда!...

Ный жыє прогрес і слобода!

Порозділєваны, ізолюваны
Всякыма границями од себе,
Утискованы віками,
Мы Русины, Руснакы, Рутены,
Бідуєме в неслободі,
Мучіме ся в незлагоді.

Соціална, економічна,
Політична ізоляція.
Тым вшиткым переповнена
Русинів і других народів історія!
В неволі, в біді і слызах,
Деспотизмі і кривдах,
В тенденчных інтерпретаціях,
Експлуатаціях і асимілаціях
Страдають народы...

І міджі жертвами злобы
Так, як і другы народы,
Русины, Руснакы, Рутены,
Югозападна Русь, Русинія.
Порозділєвана й окупована
Наша історична Отчизна!

Но мы, як і другы скривджены народы,
Певны в ділах і тверды,
Славным предкам вірны
Патріоты історичной Отчизны
Законны і праведны
Наслідники русиньской дідовизны!

Порозділєваны завоєвателями,
Знеужыты агресівныма силами,
Мы страдаєме, терпиме, бідуєме,
Но битву за законны права
Чоловіка і народа – продовжуєме!

Боюйте Русины, Руснакы, Рутены,
Утискованы в родных краях
І россияны в других державах.
Ный жыє прогрес і слобода,
Русинів, русиньского народа!

Штефан СМОЛЕЙ

РОДНЫЙ ДІМ

Родный дім є кутик,
Де ся рад вертаме,
Рад го споминаме
І щастны, пок го маме.

Домів ся вертаме
Часто, а будь-одкы
Домів нас тягають
В нїм прожыты роки,
В щастю і в покою
Од першого вдыху
Домашнім воздухом
В покою і в тиху.

Лем дома є місто,
Де тя все заґріє
Погляд твоєї мамы,
Кідь ся щастна сміє
При твоім приході,
Вітать тебе дома.
Радостёв і щастём
Гориш ты і она.

А кідь уж єй не є,
Гріє споминаня,
Видиш кжде місто
Каль ходила мама.
Видиш єї руки,
Чуєш єї слова,
Видиш єї очі,
Як тя вітать дома.

Родный дім – то кутик,
Де ся рад вертаме
Із радостёв, щастны,
Рады, пок го маме.

Марія ГІРОВА

Вірны русиньському

Русины, Русинки,
краяне, родаци,
вірю, же не вшыткы
сьте тверды Словацї?!
Днесь, кідь язык родный
з честёв величаме
і на своїх предків
з ласков споминаме,
хочу высловити
лем єдно желаня:
„Вірны русиньському
будьме до сконаня!“

Храньме наше слово,
храньме і співанку,
традіції предків
звивайме до вінку!

Перестаньме ся уж
за своє ганьбити,
перестаньме з себе
чудаків робити,
бо каждый розумный
чоловік на світї
родне слово своє хранить,
розбити, знищити
нігда не доволить.

**Ославляйме язык,
материн, родненький,
ославляйме повод
свій гордый, русиньський!**

Петра СЕМАНЦЁВА

Рождественый Ангелик
(приповідка)

Де было, там было, высоко в белавых
хмарах жыло велё малых небесных анге-
ликів. Так, як і люде, і ангелы ся рихту-
ють на рождествены свята, зато і в небі
є порядный передсвяточный рух. Тоты
найменшы позолочують орішкы, другы
чістять красны червены ябка, жебы ся
блищали, іншы завязують дарункы чер-
веньма пантліками. Старшы ангелы но-
сять з небесной пекарні свіжы колачікы,
котры пахнуть на ціле небо. Є то одпо-
відна робота, бо печіво є тепле і крегонь-
ке, зато ангелы мусять при ёго тран-
спортї мерьковати. Притім ся їм в устах
збігають слінкы, такой бы ся до той доб-
роты пустили... Але старшы ангеликы
суть одповідны, добрі знають, же з тых
доброт не можуть ани покоштовати, бо
на тоты лакотинкы чекають дітчыкы на
земли. Зато ся ангеликы мусять порядно
усиловати, бо дітей на землі є много, і
вшытым хотять напечі доброты. Одмі-
нов за то їм будуть натішены дітчыкы
сердечка і россвічены, як свічки на рі-
ствянім стромику, дітчыкы очінята, по-
зераючи з росвореныма ротиками на цілу
ріствяну красу. Ангеликы бігали і літали
горі-долы, каждый мав повно роботы.

Нараз лем вшыткы затихли, і зістали
стояти на єнім місці. То Святый Нико-
лай ся міджі нима нечekanо зъявив. Ёго
ласкавый погляд свідчів о тім, же з робо-
тов ангеликів є спокійный.

— Красно сьте то пририхтовали, — по-
хвалив Николай ангеликів і дале повів:
— Як будуть дарункы побалены, заспіваме
сі ріствяны колядки.

Но ту збачів маленького Ангелика із
златыма кучерявыма волосками і жы-
ваньскыма очками. Сидів на краю облачка
і був од головы аж по пяты замащений
од златого пороку. Іщі і на малім носику
мав златый флячок. А кыбы лем то... Ма-
ленький Ангелик жалостно плакав і три-
мав ся за брішок.

— Што ся стало, маленький? — опро-
сив ся Святый Николай, котрый збачів,
же Ангелик мать цілу кошульку од отро-
шынок і довола коло нёго суть порозмі-
тованы самы лупкы од орішків. Ангелик
намісто того, жебы позолочовав орішкы,
вшыткы їх полулив і поїв. Николай по-
крутив головою, взяв малого Ангелика за
дрібну ручку, і з домашней лікарнічки му
дав капкы од болести.

Як были вшыткы дарункы побалены,
ангелы ведно з Николаєм ся пустили
до співаня ріствяных колядок. Дакотры
грали на гусях, іншы на флауті або на
малій трубіці... Николай був натішеним.
Жебы ліпше чув, приложыв сі руки к ухам
а... што не чує? Єдна флаута то ту барз
псує. Хто то може быти? Ішов за слухом
і зясь го фалошна музика довела к мало-
му Ангеликови, котрый дув до флауты з
цілой силы. Ангелик збачів, же го прихо-
пили, і сховав ся за векшого ангела, што
стояв коло нёго. Святый Николай взяв
од нёго флауту і терпезливо высвітлив
малому непосидникови: — Ты іщі барз ма-
ленький, жебы єсь грав на флауті. Але як
підростеш, будеш ходити до небесного
хору і там ся научіш грати, — і взяв му
флауту з маленьких ручок.

Ангелик посмутнів, сів собі на край об-
лачка і покывовав спущеныма ножками.
Слухав колядки, котры співали другы ан-
гелы...

З неба ся пустив падати густый сніг.
Ангелик позоровав сніговы влочки як па-
дають на землю і стелять снігобілу пе-
рину по цілім краю. Нагнув ся і цуп... За-
чав падати долов головою на землю. Ту сі

спомянув, же мать крыла. Замахав нима і
легонько злетів на мягку снігову перину.

Недалеко было мале село. Лежало учуп-
лене в долині, лем де-ту ся одтам заблу-
щало світелко. Якраз оно тягало малого
Ангелика, як магнет ку селу. Прилетів ку
першій хыжці на краю і зведаво прилипнув
к облаку, одкы ішло світло. В хыжці збачів
малого хлопчіка, котрый якраз розбалё-
вав дарункы.

Ріствяна ялічка ясно світила і Ангелик
од зведавости притулив замащений од
златого пороку носик на скло облака. В
тій хвілі го збачів малый хлопчік і розбіг-
нув ся ку облаку. Ангелы суть барз поло-
хы, боять ся людей і вшыткого незнамо-
го. Зато і малый Ангелик ся настрашыв
і вылетів над хыжу. Зістав за ним на об-
лаку лем малый златый флячок од ёго
маленького як гомбічка носика. Хлопчік
закликав маму, жебы ей вказав Ангелика
за облаком, но мама го уж не збачила і не
увірила, же златый флячок — то є слід по
Ангеликови і не мала час о тім довог роз-
думовати, бо было треба іти до церкви.
Пооблікала хлопчіка і выбрали ся з татом
горі селом. Хлопчік ся їм вырвав і біг попе-
ред них, причім пару раз упав до свіжо на-
паданого снігу, як до білої перины. Качав
ся по снігу і весело ся сміяв. Нараз лем
стих і выкатулив очі... Што то є? У білім
снігу коло драги видно сліды маленьких
ножок а коло них златый порошок... — То
быв наісто тот Ангелик, што єм го ви-
дів у нашім облаку, — закричав хлопець на
маму і тата, но тоты ся лем засміяли.
— А я ту виджу і неслухняного чортика,
што фурт дашто выдумує і мече ся до
снігу, — зажартовав тато і хопив хлопця
за перемерзнуту руку, жебы ей зогрів...
— Уж не бігай, ты чортику, бо тя не пус-
тятя до церкви. Там пуцають лем ан-
геліе...

Міджітым перестали дзвонити і люде
в церкви зачали співати колядки. Хлоп-
чік сидів в першій креслі і чекав, што ся
буде робити. На Святый вечур го взяли
до церкви по першыраз. Зведаво ся по-
зерав довола на образы святих. Тепер
по першыраз збачів, же коло святих, што
суть намалёваны на середині образів,
суть довола малы ангелы. Запозерав ся
на них і што не видить? Єден ангел на
образі ся порушав... Хлопчік ани не дыхав.
— То є він, то є предці він... Тот, што був
у нас дома... А тепер є ту, в церкви, і
махать мі...

Хлопчік зачав торгати маму за герок,
але тотя ся приязно молила і не дала ся
вырушовасти... Тато на нёго джмуркнув
і засміяв ся... Хлопи сі не мусять ніч выс-
вітляти... Розумлять ся і без слов.

А як то допало в небі? Як збачили, же
малый жываньскый Ангелик ся стратив,
зачали го вшыткы глядати. Но марно.
Малый кучерявый Ангелик ся сам вернув
на небо, але аж тогды, як вшытко на
земли выпозерав, а то было аж нескоро
по півночі. Вшыткым ангелам пороспові-
дав, кады ходив і як є на землі на Святый
вечур красні, як суть вшыткы веселы і
тішуть ся, суть ку собі ласкавы і милы.
А велику радість із свят мають діти, ко-
тры ся тішають із снігу, з дарунків, з нео-
паковательной святочної атмосфери,
котра панує лем раз в році.

А найвекшу радість мав наісто хлопчік
з хыжы на краю села, бо в тот вечур ви-
дів ангела.

(Авторка є студентка 1. річника ФГПН
Пряшівской універзیتی, комбінації русинь-
ский язык — географія.)

о. Мірослав ПІНДРОХ

Медітація

Сиджу в храмі,
тихо позерам —
не до незнама.

В сердцю чую
узкость і страшну —
чом є в мені?

Я єм грішний твор
гомо сапієнс, і —
чом зуфати мам?...

Боже, дай віру
і злом невіру —
няй не буду сам
... як колись Тома.

**Загада
вічності**

Не смуть, покы Божа рука
терьпку чашу ті послала,
не плач, кідь ті внутро пукать
і крута проба настала.

Зохаб так хвілі зо збыхом,
леть к высотам небесным,
де скінчить у тихости
вінець мук поземских!

В узкости і в страху з
Майстром люб ты уділ свій,
там він плач на радість
змінить
додасть вічний ті покій!

Од початя аж до кону
Господь все і все любив тя,
вірив єсь му у тяжкый час
а він завів тя до неба...

Квета ГАЛАСОВА-ЦВІК

Одпущіня гріхів

Рокы-прерокы не говорю з Богом,
В старобі вертам ся ід молитвам.
Помалым темпом самотного біжця,
Обята тихом споминам.

Бог не просить ся, не одповідать,
Він всемогучий, вшытко видить.
Чом нас так міцно потрапити знать,
Кідь без розділу нас любить?

Володіє душов, володіє тілом,
Так ці так, ся мі розвиднило:
Виджу далечінь, виджу квіт,
Серед пустыні — зеленый світ.

Він жыє, але в хотінях.
Скуточный? Повный страданя.

Нагливый стрес каждый день,
Де же молитва, ніт часу на ню.
Єсь рад, же стигааш повинне,
Не звышыєв час на штось, хоць невинне.

Час пролетів, не верне ся
Запізнене ростратило ся.
Буря жывота го змыла,
Не прийде нияка направа.

Не выгварям ся, здалека ніт,
Лем прошу, Боже, одпусти мі.

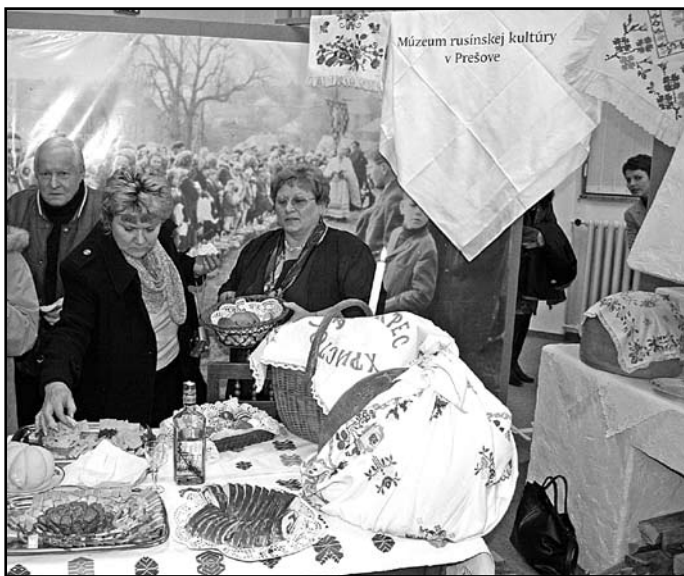
Ілюстрації Анны ГАЄВОЙ

Русиньска експозиція СНМ – МРК в Пряшові мала успіх Выгравала жовта грудка

28. новембра 2007 року в Словенському народнім музею в Мартіні была отворена выставка під назвов **Смакы і пахы Словакії – традиції кулінарной культуры Словакії**, котра ся реалізовала в рамках довгодоного проекту *Музеї і етніка*, заміряного на документацию культуры народностных меншын, што жыють у Словакії. Од року 1995 ся таким способом презентувала свадьба, ремесла і їх продаваня, традична архітектура і бываня, обряды і звыкы звязаны із смертєв чоловіка. А того року выставка была заміряна на традичну страву народностных меншын у Словакії.

Також *Смакы і пахы Словакії*... а з ними і страва. Ёдло – на першый погляд – просте діло, але яке важне в нашій животі! Тяжко сі без нєго представити живот. Кажда їздыня знає свої їдла, а една їх знає приготувати ліпше, друга гірше. А кідь сі представиме, же на Словакії, окрем маєрїтного народу Словаків, жыють ай люде розлічных народностей, дасть ся говорити о розлічных смаках і пахах, о пестрій мозаїці їдел. А представити тоту пестру мозаїку як часть культуры окремых народів і народностей мала за ціль споминана выставка в Мартіні. Під одборнов ґаранціов проф. ПгДр. Растіслава Столічної, др. н. з Інштїтуту етнології САН в Братіславі на реалізації выставкы і конференції ся подїляли слїдуючі музеї Словенского народного музею: Музей культуры Мадярів на Словакії в Братіславі, Музей культуры Румів на Словакії в Мартіні, **Музей русиньской культуры в Пряшові**, Музей української культуры у Свіднику, Музей культуры карпатських Німців у Братіславі, Музей жыдовской культуры в Братіславі, Музей культуры Хорватів на Словакії в Братіславі, Музей культуры Чехів на Словакії в Мартіні, Словенський народный музей в Мартіні.

По короткій прес-пораді odbyла ся конфе-

• При великодній експозиції Музею русиньской культуры (МРК) в Пряшові, котра была в Словенському народнім музею в Мартіні, ся приставило много обдвлятелів, котрым ся любили нелем выставлены артефакты, але собі і посмаковали на файных великодних їдлах, з чого мала велику радость главно директорка МРК ПгДр. Ольга Глосікова, др. н. (перша справа).

ренція, в якій взяли участь представителі споминаных етнічных музеїв на Словакії із своїма рефератами, што нашли місто у зборнику. Каждый з выступаючых представив традичну страву той або іншої народности меншын. Было їх вісем. Вісем розлічных культур, інтересных, розмаїтых приступів к приправі їдел. Модеровав конференцію проф. ПгДр. Павел Мешнян, др. н., заступник директора Словенского народного музею в Братіславі, директор Жыдовского музею в Братіславі, і з типічным ёму гумором коментовав окремы выступы і поступно наводжав на пообідню выставку їдел із їх смакованєм. Было досправды што послушати і іншпирати ся. По выступі авторкы проекту проф. ПгДр. Растіслава Столічної, др. н., яка говорила о традиціях кулінарной культуры на Словакії і підкреслила, же Словаки уж давно не суть тым народом, якы суть знамы лем брынзовыма галушками, же розмагають ся ту ай іншы їдла, якы роблять добре мєно Словакії. Страва народностных меншын є збогачінем словенської кулінарной культуры. (Закінчіня на б. стор.)

А. Павлович і Руси́ны на Слова́кії в другій половині 19. ст.

(Продовжіня з 2. стор.)

Тото значно скомпліковало позиції Русинів, главно в шкостві, але і в церковнім животі. На першій місці стояла пропаганда народної гордості, материнського языка, зато же під тима геслами ся обычайний народ бравив проти правым і неправым бідам.

А. Павлович то добрі знав, зато свою поезію заміряв тым напрямом. В публіцистиці поужывав ай „язычіє“, хоць тот штучный язык му нігда не прїріс ку сердцю. Быв прихильненцем двоязичности – выужываня народного языка в каждоденнім животі, але у научных творах, у політичных і публічных выступіннях і статях ся мав поуживати руський язык, респ. „язычіє“.

Австро-угорське вивірня в р. 1867, яке было компромісом міжкі централізмом Відня і снагами Пешті здобити цілкову штатну незалежность, ся зреалізовало часточно і на укор немадьярських народів в Угорщині. Внуторна політика ся дістала цалком до рук мадьярських політичных партій, котры первістну ідею угорського політичного народа зачали інтерпретувати інакше, уж ай в етнічній розуміню. Правда, Руси́ны, Словаки, Румуны і Сербы то розуміли як снагу притиснути їх народны права і фактічно їх змадыржувати. Політика угорьскых влад К. Тісу, а главно Д. Банфія тоты підозріння лем потвердили.

А. Павлович в тій ситуації вирішыв двигати націоналну свідомість Русинів через презентацію історичных тем. В короткім часі опубліковав стишкы о постаню Ф. Ракоція, о історії Свідника і околиці. В тій добі vznikли ёго найзнамішші історичны поеми. Поема „Іван – князь Остроський на Маковиці“ морально осуджує народну і релігійну зраду. Поема „Дума о атамані Підкові, убитому Польшей во Львові“ має історичну основу і реаґує на часто напнуты русько-польскы односины. Договор міжкі Польщов і Турціов, котрый мав за наслідок смерть атамана, є істов алеґоріов на договор Австрії і Угорьска, який був грозбыв про Русинів.

В тім часі ся А. Павлович дістав ближе к славянській думці, котру передтым даяк не дуже акцептовав. К всеславянській ідеї ся, на розділ од іншых русиньскых патріотів, дістав аж через свою русиньську ідентіту. З другого боку ай А. Добрянський ся став Русином через австрославизм а Духнович через русофілство, а многы іншы через грекокатоліцьку церьков, але Павлович ся став прихильненцем славянства і славянської єдності якраз через своє русинство.

Послїніх десять років 19. ст. ся в Угорьску визначовали не лем ростом міжкієтнічного напнутя, але і

глубоков економічнов крізов, котра ся проявила в одсталых регіонах, якыма были северо-выходны жупы. Тяжкий живот рольників у підкарпатських жупах вів ку засягу владных урядників, котры через активіту. Е. Еґана і мучачевского єпископа Ю. Фірцака реалізовали тзв. верховиньску акцію („Nedyvidéki akció“), котра мала підпорити інтензівный хов худобы, розвой виноградицтва, але тых полегшати приступ к пожычкам і організувати свойопомічны дружества з цїлєм усунути найбільшы соціальны недокладкы.

Соціально-економічна ситуація на северо-выході Словакії вела к дакотрым неґативным явам ай міжкі Руси́нами. Наслідком релатівно высокої смертности дорослых, прибивало много сирот. Тота проблематика была А. Павловичови барз близка, зато же сам був сиротов і знав ся вжыти до чувств дїтвака без родічів. Не чудо, же сиротський темі присвячовав много стишків.

Много стишків написав ай на тему алкоголізму, критізовав тот неґативный яв міжкі Руси́нами, котрый в многих русиньскых родинах кінчів екзекуціов дому, смертєв. Час од часу поужывав гуморный способ на описаня панства, но нігда ся з ним не змірив і не акцептовав го.

Хоць то звучить як парадокс, соціальны проблеми міжкі Руси́нами не раз выступнєвала масова еміґрація, котра кінчєм 19. і зачатком 20. ст. здобыла великы розміры. Одходили хлопы в найліпшых роках, причім діти і старшы люде зїставали жыти в бідных условиях. Правда, робота за морєм многым помогла, але дакотры в чуждіні ся не освідчили а родині не помогли. Якраз такы тмавы сторінкы еміґрації А. Павлович описує у своїх стишках.

Назвув „маковицький словей“ А. Павлович дістав уж почас жывота, што сі ай заслужыв. Быв автором шумных, зрозумілых про народ стишків, котры своєю композиціов і формов римованя мали іщі романтичны елементы, але своїм обсягом уж были реалістичны. Писав, главно о Руси́нах і про Русинів, котрым ся жертвовав до самой смерти. Все му ішло не лем о їх духовне спасіння, але і о їх матеріалне, націоналне, культурне і моралне двинутя. Ёго смертєв в р. 1900 ся сімболічно кінчить не лем стороча, але і далша етапа русиньского возроджіння, котра много задач охабила слїдуючым ґенераціям.

ПгДр. Станіслав КОНЄЧНІ, к. н.,
Сполоченсько-научный інштїтут
Словенської академії наук у Кошицях

Староста села Стацін Як Кереканіч: „Школа – перспектіва села“

Ян Кереканіч (1958), родак з Калной Розтокы, наступив за старосту села Стацін 20. 12. 2006 року. Кандідовав з істыма пріорітамы, котры ся снажить розділити на штирі роки. На заступительстві іщі в новебрі схвалили пріоріты 2008 року, якы хочуть выповнєвати. Нйя сам о тім поповідать.

– В першій ряді єм обіцяв, же тот ставба, в котрій сидиме, бывшый готел Парк, і котра ся передтым робила вісем років, буде докінчена. Конечно ся то доробило. Теперь є в ній Сільський уряд. Сповнили сьме закон, одовздали сьме маесток Грекокатоліцькій церькви в рамках екзекуції, заплатили сьме, што было треба. Є то їх маесток, я о тім не буду полемізувати. На приземлю є здравотный центр. Наш здравотный центр був даколи на найвысшій місці в селі поставлений. Люде не могли там дійти, був проблем ся там взимі дістати. Як єм ся став старостом, фурт єм ходив контрелєвати, ці то там посыпане, ці там є сніг одгорнутый. Теперь наш здравотный центр мож порівнати з хоцькотрым іншым у великих містах. Люде сі хвалять, є там тепленько, маєме там зубного, дїтського, практичного доктора. А в далшій вході є апатыка із самостатным входом. На другім штоці маєме туристичну убытовню, де може переспати 30 людей. Як была сутяж русиньской співанкы *Співы моего роду*, та там бывали діти, котры сутяжили. З Русиньскых обродов сьме надовязали добру сполупрацу, яка є выгодна як про них, так про нас. А будучность є отворена такой сполупраці. Тільки є нас мало, также бы сьме мали ся тримати ведно, мали бы сьме добрі выходити, бо як ся позерам до книжкы „Народ нивидкы“ – то досправды маєме ся іщі много учіти, а дакотры досправды не знають скады походять. Жебы люде могли ходити на здравотный центр, сьме докінчили ходник. Много грошей ся не звышыло, бо сама акція стояла сім міліонів корун, мусили сьме взяти 2,5 міліона увер, а того року сьме освітили єдну улїцу, трїбуну на грїщу, щі до кінця рока зробиме стрїху на Домі смуткы, а на другый рік до піврока хочеме на нїм проінвестувати далшых міліон двасто тісяч, доведна то буде міліон 600 тісяч. Зробили сьме порядок на цїнтерю, што было видно і по святї Вшыткых святых, кідь много людей приходило на уряд і дяковало, же на цїнтерю був порядок, выкошене... Цїнтерь є зеркалом культуры людей у селі. Много в тім ділі мож зробити і справця цїнтеря, главно, што ся тыкать дотримованя порядку людми. Міджі тым уряд інвестовав пінязі до технічної документації, до проекту на містны комунікації, чекаєме на пінязі з Европской унії. Хочеме оправити пути, котры были пошкоджены, главно тым, же ся робила каналізація.

• **А яка є ваша основна пріоріта в будучім році? Чули сьме, же ся пуцаєте до великого проекту коло школы.**

– Є то так. Моєв пріорітов у будучім році є реконструкція Основной школы в Стаціні. Школа буде мати 50 років, а было бы добрі, кібы сьме єй на „народенины“ облекли до шумного шматя. Реконструкція основної школы подля проектованых накладів буде стояти понад 20 міліонів корун. Буде іти од стрїхы через електроіншталацію, заряджіння класів, управы околиці. Дакоры люде, главно старшы, бісідують, же треба інвестувати до дачого другого, же они уж до школы не підуть. Треба але повісти, же школа є школа. То є пріоріта, хоць не ходять там, наприклад, їх діти, але будуть ходити внуци. Школа – то є перспектіва села. Днешня школа у селі є у гаварійнім ставі. Так дале не може екзїстовати. Также хочеме єй дати до порядку, рахує ся ай з выставов грїска. Маме надій, же дістанеме коруны з Европской унії.

• **Вопрос школы є повязанный вообще із ростом або панадєм чїсла жытельства у валалі. Неєдно наше русиньске село є приречене на вымертя. Яка є ситуація у Стаціні?**

– Треба повісти, чому ся дуже приємно чудую, же ся двигать чїсло жытелів села Стацін. Теперь є понад 2 400, а перед роком-двома то было 2 330 людей. Не є то дане тым, же ся родить веце дїтей, але вертають ся нам родаци, котры передтым бывали в Снині і в іншых містах. Вертають ся до родічовскых домів, інвестують, оправлюють домы, тым село красніє, а много людей ту купує домы. То нас тішить, бо таким способом село має перспектіву. Школа в тім процесі зограє визнамну роль. Окрем іншого, хочеме

в максімалній мірі інвестувати до одканалізуваня, жебы вода ту была чїста, тадь мы сьме бранов до народного парку Полонины. Далє хочеме інвестувати до освіты, жебы діти не втікали до Снины, жебы в школі мали такы условія, абы їх ту максімално тримали. Днесь є поставлене фінанцованя основної школы на базі – што школярь – то пінязі. Мы выдаєме ай „Stakčinske noviny“. Нашов главнов задачов є вернути село там, де было колись. Абы то село было шумне, абы ся о нїм говорило, абы ся ту люде добрі чули, абы ту приходили, а не одходили.

• **Окрем інвестічных акцій, чім жыють Стацінчане?**

– Дали сьме сі задачу, же што місяць – то даяка акція в селі. Стацін є типічний тым, же ся ту грає картова гра „Філе“, а мы зробили майстровства Стаціна у „Філю“. Зышло ся 10 пар, і грали тоту гру, вірю, же на другый рік то буде 20 пар. Што ся тыкать культуры, маєме такы колектївы, як *Бескид* (веде М. Капралєва), *Зарічанку* (веде А. Юнова). Маме дружбу із селом Славонїце в южных Чехах, із Великим Березным, навщівлюєме ся взаїмно і кличемо їх представителів на наш фестївал – передтым *Фестївал Анці Ябур*, теперь *Фестївал народного умєня*. Быв 7. 7. 2007, а споїли сьме тот фестївал з матерьской і з основної школы, бо у тім 2007 році на фестївалі сьме то занедбали, што нас барз мерзить. Бо є то велика гордость села, же має діти-молоду ґенерацію. Окрем того, сьме робили столнотенісовый турнай, ліквідували сьме тзв. чорны складкы, причім комісія про животне оточїня вытворила проект і до того сьме залучили дїтей із основної школы. Діти, окрем іншого, назбєрали 14 000 пластовых фляшок, 7 тон скла а 11 тон папіря, было вшытко ободоване, а 1. 6. 2006 на День дїтей сьме дїтей погостили і обдаровали. Перше місто – горський біциґель выграв першак Кофьра, який запоїв до збєрау нелем родину, але і околицю. Тогды сьме роздали 25 цїн, але не шкодую. Того року сьме одовздали ай цїну Іванови Стебілову, який ославив свою 80-ку і вдяка якому довгы рокы ся утримує солідна уровень культуры у селі.

• **Што рихтуєте під ялічку Стацінчанам?**

– Хочеме Стацін выздобити ялічками, ославити Сїлєстра на намістю, обіднати музику, огнєстрой, а кідь вшытко добрі вийде, та буде ай старостовский грок, або чай з румом. З проґрамом нам помогут наші фолклорны колектївы. А, самособов, тішыме ся на колядників-віфлєємців, без яких сі наші святкы не знаме ани представити.

• **Видно, же хочете дотримувати русиньскы традиції села...**

– Подля старого календаря на святкы ся сходиме до культурного дому, де выступлять представителі вшыткых церьквей, якы суть у селі – правослывной, грекокатоліцькой, римокатолицькой, а співають ся колядкы. А то є таке, на што ся не дасть забути.

• **О такім великім і краснім селі як є Стацін бы ся дало много того говорити, а главно, з таким щїрым, добросердечным старостом, яким є Ян Кереканіч. Видно, же му залежить на валалі, котрого є старостом, не вадить, же є ту пристахом. Зжыв ся з людьми. Не перебрали сьме выштыкы темы, але кідь сьме захопили тему русинства, охотно ся розговорив.**

– З Руснака – пес і собака. То залежить од людей. Я ся нігда не ганьбив за того, же єм Руснак. Так ся справую ай на сільскім заступительстві, котре ведемо по русиньскы. Через культуру можеме того много зробити про русиньский язык. Я мам такы скусености, же буде в хыжі 9 Русинів, а єден Словак, такой выштыкы перейду на словенський язык. Так є то знами, все над нами хтось стояв. Теперь є дакус ситуація інша. Може ся каждый голосити ку своїй народности. І на нашій школі ся учить русиньський язык. Я ся тому не браню як староста. Вшытко залежить од людей, конкретно од родічів. Не зашкодить, абы діти ся вчили по своєму. Маме быти горды на своє, і на то, наприклад, же свої дїтськы рокы ту провів великий писатель Александер Духнович. А о нїм ся діти можуть научіти лем в школі – на годинах русиньского языка.

За розговор подяковала і пожелала щастливы святкы Марія МАЛЬЦОВСКА

Четверта і двадцятьчетверта публікація...

... вышли зачатком декабря 2007 року в русиньскім языку на Словенську. А яка четверта? Є то 4. книжка видана Світовим конгресом Русинів, а то Еміла КУБЕКА під назвов **ЄДНА СТРИЧА** (Вибране з прозы). Но а яка 24. публікація? То є зясь книжка з продукції Русина і Народных новинок автора Штефана СУХОГО, яку назвав оригінально – **СЛОН НА КЫЧАРІ** (Стишкова книжка про русиньскы дітиска). Обчаньске здружіння Русин і Народны новинки выдало самостатно 24 книжок, але як самостатна редакція в рамках Русиньской оброды на Словенську приправила і выдала уж 81. публікацій, тов посліднєв є барз потребна книжка про русиньскы діти, котрых сьме дотеперь выдали лем 4 (!) Конкретно: *Приповідкова лучка Марії Мальцовской, Приповідки на добру ніч Ерікы і Марії Костовых, як ай Азбукарня і Слон на Кычарі* Штефана Сухого. Є то дость мало, кідь хочеме підхопити наймолодшу генерацію русиньского роду, жебы ся интересовала своїм поводом, русинством, русиньскым

языком і літературов, жебы ся їх учили в школах!

Зборник прозы *Єдна стріча* zostавили ПгДр. Марія Мальцовська і о. ПаедДр. Франтішек Данцак к 150. річниці од народжіння о. Еміла Кубека з фінанчнов помочов Фонду Штефана Чепы при Торонтській універзиті і Сільского уряду в Снакові. У книжці є 7 повідань (*Палько Росток, Христос раждаєт ся, Єдна стріча, Великодний дар, Кому што Бог обіцяв, По дождю – сонце, В яким віці жена наймиліша і найкрасша*) і короткий уривок з роману *Марко Шолтыс*. Їх переклад до сучасного русиньского літературного языка, штілістичну і літературну управу зробила М. Мальцовська, языкову управу ПгДр. Анна Плішкова, ПгД., графічну управу Мгр. Александер Зозуляк. Передслово написав проф. Др. Павел Роберт Магочій, ПгД., а вступ – обидвое zostавителі. Книжка на кінці має словенське, руське і англійське резюме. Книжка має 120 сторінок і мож ю обіднати або прямо купити в редакції за 200,- Ск. Контакт: Rusin a Ludové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, Slovensko, mob. tel.: 00421 (0)905 470 884, E-mail: rusyn@stonline.sk.

В другій книжці – *Слон на Кычарі* є 35 оригінальных русиньских стишків про русиньскы діти, з котрых мож спомянути ходем такы интересны, як: *Мамин луч, Поштова скринька, Ісус у яслічках, Злата азбука, Стоморкововый снігуляк, Смутна верьба, Путь до Віфлеему, Школярєва молитва* або *Слон на Кычарі*. Кажда з тых поезій про діти є ілюстрована русиньсков малярков Аннов Гаёвов і наісто ся буде любити кожій дітині, котра тоту книжку возьме до рук, бо уж самотна обалка є интересна. Веселый вступ до своєї книжки написав сам автор, языкову управу зробила ПгДр. Анна Плішкова, ПгД. а графічну – Мгр. Александер Зозуляк. Публікація має 64 сторінок і была фінансована Міністерством культури СР. Мож ю тыж обіднати або купити за 200,- Ск. (Контакты суть высше уведжены.)

ОБИДВІ КНИЖКИ ПОРАДУЮТЬ СТАРШЫХ І МОЛОДШЫХ, ЛЕМ СОБІ ТРЕБА ВЫБРАТИ І ЗАВЧАСУ ОБІДНАТИ АБО КУПИТИ.

А. 3.

Купуйте Грекокатолицький русиньский календарь 2008

Общество святого Иоана Крестителя тьма днями выдало **Грекокатолицький русиньский календарь на рік 2008**.

Тото уж четверте видання календаря а ле н д а р я свідчить о його облюбленості міджі русиньськими грекокатолицькими віруючими і календарь став неодумным сполочником Русинів. Ведь лем кількість членів Общества св. Иоана Крестителя є высша як 420, а як у вступі календаря говорит выдатель календаря і председа того общества – о. Мгр. Ярослав Поповець: „Кідь каждый член ходем дакус приложит руку ку ділу, робітників на жнива буде дость. Виноград нашого Общества приношат плоды...”

Традічно на зачатку календаря є Календаріум в грегоріаньскім і юліаньскім штілі. Далшый обсяг календаря творять барз поучны а интересны статі наших русиньских отців духовных, але і далшых дописователів із рядів учителів, студентів і інших авторів, о історії Грекокатолицької церкви, русиньского народу, о наших визначных особностях, історії русиньских сел, но і статі теологічны, з віронауки і релігійного жывота. В

календарю суть барз файны стишкы русиньских поетів, але і одборны статі з области русиньского языка і ёго навчання у школах нашого регіону. Дуже поучна а интересна є, наприклад, часть, яка названа *З пера школярів*, до котрой припили своїма статями школярі основных школ, із котрых, вірме, многы ся раз стануть дописователіми русиньской періодичной пресы і будуть ся особно ангажовати в русиньскім русі.

Тяжко повісти, котры з множества цінных статей у календарі суть тоты найинтереснішы. Вшиткы собі заслужат, абы читателі собі їх прочітали уважно і задумали ся над їх обсягом. Якість календаря підняла і ёго красна графічна управа о. Мгр. Мартіна Костіліника з Гунковець і много образків, фотографій. За обсяг відповідна зясь редакцна рада, в котрій суть: о. ТгЛіц. Франтішек Крайняк із Камюнки, Осиф Кудзей із Нягова, о. Мгр. Ярослав Поповець з Чірча і Мгр. Марек Гай із Міджілаборець.

Выданий календарь зато бы не мав хыбовати на столі ани єдної грекокатолицької родини на Словенську, а уж нияк раз – у родині русиньскій. Календарь є цінным книжним збогачінєм нелем про освіту і поучіння ёго читателів, але і приносом про розвиток русиньской культуры, звышювання нашого національного самосвідомління і гордості на свою грекокатолицьку церкву, ёї традиції і духовный одказ.

Календарь мож собі обіднати на адресі: **Grékokatolícky farský úrad, 065 32 Kamienka 140, Slovensko, tel.: 00421 (0)52 43 21 557.**

ЮДр. Петро КРАЙНЯК, Пряшів

Вышов довгоочекований препотребный словник...

... конкретно публікація під точнов назвов **Русиньска лексіка на основі змін у правилах русиньского языка про основны і середні школы з навчальным русиньскым языком і з навчанєм русиньского языка і з підназвов (Правописный і Граматичный словник)**. Тым ся до істой міры завершила (ай кідь робота над словником нігда не є скінчена) высше двойрічна нелегка робота трех авторів, працівників Одділіня русиньского языка і культуры Інштитуту регіональных і народностных штудій Пряшівської універзиты в Пряшові – доц. ПгДр. Василя Ябура, к. н., ПгДр. Анны Плішковой, ПгД., і ПгДр. Кветославы Копоровой під веджінєм языкового редактора В. Ябура і одповідного редактора Мгр. Александра Зозуляка.

Рецензентами той препотребной публікації были лінгвісты: проф. ПгДр. Осиф Сипко, ПгД. із Пряшівської універзиты і проф. Др. Михал Капраль, к. н. із Ніредьгазской высшой школы, котры словник оцінили позітивно.

Так на Словенську вышов уж другый словник: першый під назвов **Орфографичный словник русиньского языка** (Русиньска об-

рода, Пряшів 1994, 304 стор.) а теперь **Грамматичный і правописный словник** (Русин і Народны новинки, Пряшів 2007, 348 стор.)

Першый послужив як єдна з публікацій про кодифікацію русиньского языка на Словенська 27. 1. 1995, другый є поправлений подля змін у правилах русиньского правопису, котры суть платны од 1. 9. 2005. Першый помістив у собі высше 40 тисич слов, тот другый на основі принципів творіння словниковых гнізд – скоро **70 000 (!)** Словник послужить вшиткым тым, котры ся занимають русиньскым літературным языком активно, но і тым, што пасивно, або іщі лем хотять ся го учіти.

Словник стоїть 980,- Ск, але в редакції го мож купити за 500,- Ск в обмеженій кількості. Зато не вагайте і выужайте такую можливість купити за выгудну ціну препотребный словник русиньского языка! Обіднавкы приймаме на адресі: **Rusin a Ludové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, Slovensko**, на мобільнім телефоні: **0905 470 884** або на і-мейловій адресі: **rusyn@stonline.sk**. **БУДЕ ТО ЄДНОЧАСНО ДОБРЫЙ І ХОСЕННЫЙ ДАРУНОК.**

А. 3.

Выдареный Віфлеємский вечур...

... ся одбыв у пятницю, 14. декабря 2007 у сплоченській салі Приватного интернату Александра Духновича в Пряшові, котрый приправила Пряшівська містна організація Русиньской оброды на Словенську (РОС). Тоту традицну передріствяну культурно-сплоченську акцію отворила своїм выступом таємнічка РОС Теодосія Латтова.

Потім уж проходила акція за участі многих русиньских представителів, котры ведно нелем заспівали русиньскы калядки – *Повідоже нам, пастушкове, што сьме виділи, Коли ясна зізда з неба засвітила, Рождество Твое Христе Боже наш і ряд далшых – але і спонтанныма выступлїнями могли зспоминати на їх звькы і традиції на Святій вечур. І так сьме ся дізнали од знамой русиньской співачки Анны Порачовой, што вшитко было спочне з вечерєв на Святій вечур у Києві, Марька Мачошкова росповіла, як то вызерало у Потоках, а Николай Мушинка, родак із Курова, ся похвалив, як выступав міджі віфлеємцями і дослова зацітовав свій приговор*

із дітства в ролі Губы, што розосміяло притомных. Но заінтересовали і выступлїня із гуморным словом членів драматичного колективу Театру А. Духновича в Пряшові – *Ігора Латты і Івана Стрпоковского, главно што ся тыкать ріствяного і новорічного вінчования. З поздравным словом выступил Петро Крайняк, мол., по котрім ся розвинули бісіды і спомны. Треба похвалити і кухаркы, котры приправили смачну грибову мачанку, пироги і далшы доброты. Перед кінцєм акції выступил председа МО РОС у Пряшові Федор Віцо, котрый перешов на важнішу ноту: участникам акції представив текст Петиції обчанів, слухачів русиньского высыланя... котра была вложена в попередній числі Народных новинок і кожій собі ёї може стягнути з вебовой сторінки Академії русиньской культуры в Словенській републіці, а то в русиньскій рубріці РОЗГЛАС і в словенській рубріці ROZHLAS на адресі: www.rusynacademy.sk. Также накіонець тота акція была нелем приємна, але і хосенна.*

Інж. Димітрій КРИШКО, Пряшів

Выгравала жовта грудка

(Продовження з 5. стор.)

По ёй выступі слово мали акраз они. З інтересом было чути о тзв. „чістій” і „нечістій” страві у Жыдів, о таких їх їдлах, як шолет, нехиснутый хліб мацес, або хиснутый шабатовый хліб. Чули сьме о традицій мадярьскій (повнена капуста, свадбяный колач), німецькій (хиснутый колач, бандурковий колач), ромскій (ґоя, буке, марікля), чеській (моравскы колачі, шкубанкы, кулайда), о русиньскій (мачанка, чир, варянка), хорватській (гусятина, локшы) страві.

О сучасных і традицных їдлах Русинів на выходній Словакії говорила директорка наймолодшого музею на Словакії – Музею русиньской культуры в Пряшові ПгДр. Ольга Глосікова, др. н. У своїм выступі, який був з інтересом прийманий, ся, главно зосередила на пасхальных традиціях і на страву почас Великодня. Цалком зрозуміло, бо тота страва доміновала в русиньскій експозиції. Тісно перед найглавншых точков дня, перед презентаціями їдел, ся притомным приговорив сам директор Словенського народного музею в Братіславі ПгДр. Петер Маракі, який отворив вернісаж **выставкы їдел**. Професор Павел Мештян „до жывота увів” три книжки, які были повязаны з темов культуры і стравы. Были то: „Chute a vône Slovenska” – зборник рефератів, які сі мали можливість выслухати ай участини од окремых лекторів, што приготвила професорка Р. Столічна з колективом, дале ґрунтовна публікація Й. Ботіка „Etnická história Slovenska” і „Malý receptár” з рецептами їдел окремых народностей.

А потім ся то зачало. Участини акції, гості, Мартінчане і люде з околїці вошли до пространной галы музею в Мартіні, де на них чекали окремы експозиції. Русиньска еспозиція была такой перша і такой перше впала

до очей добрі імпровізована русиньска кухня з пецом, дрывами, іконок, покрывцями. На посвячання чекали дві великы паскы звязаны у вышыванім обрусі, кошарик з великоныма добротами. Ясно, же вшиткы вітала „главна ґаздыня” – директорка Музею русиньской культуры в Пряшові ПгДр. Ольга Глосікова, др. н., щіро понуковала з паскы, шункы і з жовтой грудкы, яка мала найвекшый успіх. Интересно было слідовати тот фовт людей, які ся заставляли, обдивляли і коштовали великодны доброты. Много міджі ними было і Русинів, які ся выловили, же в них „ся озвала кров, же ся ту чули як дома на валалі”, як наприклад, п. Гаргаєва і ін. Далє ся люде пересували к іншым експозиціям. З русиньсков сусідила жыдовска, де сьме покоштовали кошер-винко, бархес і іншы доброты. Люде ся заставляли коло кожой із восьмох експозицій, ай при словенській, де ся місив хліб і коштовав. Нам найвече смаковала русиньска мачанка, яку наварили працівничкы Музею української культуры у Свіднику, експозиція якого была заміряна на Святій вечур. Виставка обсяговала і фотографії як документи окремых культур.

Виставка їдел – была богатов на смакы і пахы. Пахло ту добротами, але і щіріма словами, приятельствами, які міджі собов надвзявали репрезентатны народностей. Є што обявлявати і учіти ся од другых. Дорога з Мартіна назад до Пряшова збігла, як вода. Іщі довго сьме жили із споминів на прекрасну і ужиточну акцію. **Виставка зачала жыти кінцєм новембра 2007 року. Перенесе ся ай до 2008 року, кідь буде представлена і по інших містах Словакії.** Наісто ёй увидять і наші Русины.

Марія МАЛЬЦОВСКА, фоткы: Іозеф КОНЕЧНІ

НАРОДНЫ НОВИНКИ

Выдавать Русин і Народны новинки за помочі Міністерства культуры СР. Шефредактор: Мгр. Александер ЗОЗУЛЯК, редакторкы: ПгДр. Кветослава КОПОРОВА, ПгДр. Марія МАЛЬЦОВСКА, языкова редакторка: ПгДр. Анна ПЛІШКОВА, ПгД. Адреса: **Їудовэ новины, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR**. Tel.: 051/772 56 29. Передплатне на рік 250,- Ск, до сусідніх штатів – 600,- Ск, до загранича поштов ІІ. кл. 35 \$ або 26 €, поштов І. кл. 43 \$ або 34 €, заплатити мож і в редакції, банковым переводом або поштовов поужаков на ч. рахунку 1386912153/0200, Všeobecná úverová banka, robočka Prešov. Реґістрацне ч. **МК SR 417/91, МІС 49 438**. Опублікованы погляды дописователів не мусять быти згодны з поглядами редакції.

Адреса новинок на интернеті: www.rusynacademy.sk, <http://narodny-novynky.presov.sk>, E-mail: rusyn@stonline.sk

Rusin a Ludové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
PLZ
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2